

EU:s färdplan mot narkotikahandel och organiserad brottslighet 2023/24:FPM19

Justitiedepartementet

2023-11-22

Dokumentbeteckning

COM(2023) 641

Kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet om EU:s färdplan mot narkotikahandel och organiserad brottslighet

Sammanfattning

Kommissionens meddelande om en EU-färdplan mot narkotikahandel och organiserad brottslighet fastställer prioriterade områden för att bekämpa den organiserade brottslighetens handel med narkotika. Den är enligt kommissionen ett av de allvarligaste säkerhetshoten som Europa står inför. Planen innehåller 17 åtgärder som under 2024–2025 ska genomföras i nära samarbete med medlemsstater, EU:s institutioner och myndigheter, tillsammans med internationella samarbetspartner. Åtgärderna finns inom fyra prioriterade områden:

- Stärka motståndskraften i logistiknaven.
- Upplösa kriminella nätverk, störa affärsmodeller och beslagta brottsvinster.
- Brottsförebyggande åtgärder.
- Internationellt samarbete.

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande om EU:s färdplan mot narkotikahandel och organiserad brottslighet. Regeringen delar bedömningen att den organiserade brottsligheten är ett av de allvarligaste säkerhetshoten som Europa står inför. Det är oomstritt att illegal narkotikahandel är en viktigt ekonomisk drivkraft bakom brottsligheten. Kraftfulla och hållbara åtgärder krävs därför på EU-nivå och global nivå.

1.1 Ärendets bakgrund

Färdplanen aviserades den 13 september 2023 i kommissionens avsiktsförklaring om tillståndet i unionen 2023. Färdplanen ska ses i ljuset av en rad andra pågående initiativ och åtgärder. Det handlar exempelvis om EU:s agenda och handlingsplan för narkotika 2021–2025 (se även faktapromemoria 2019/20:FPM70), EU:s strategi för att bekämpa organiserad brottslighet 2021–2025 (se även faktapromemoria 2020/21:FPM102), men även lagstiftningsinitiativ och operationella EU-insatser.

Den 18 oktober 2023 presenterade kommissionen meddelandet om EU:s färdplan mot narkotikahandel och organiserad brottslighet.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen beskriver den organiserade brottslighetens handel med narkotika som ett av de allvarligaste säkerhetshoten som Europa står inför idag, och att situationen eskalerar. Exempelvis beslagtas rekordnivåer av narkotika inom EU och i världen, samtidigt som det finns en ökad oro för produktionen av syntetisk narkotika inom EU, som även smugglas ut ur unionen. Narkotikabrottsligheten genererar därutöver annan brottslighet och ger stora intäkter till de som driver den organiserade brottsligheten. Narkotikahandel är en av den organiserade brottslighetens huvudsakliga inkomstkällor, och uppskattas utgöra cirka en femtedel av den globala brottslighetens intäkter. Narkotikabrottsligheten är en grogrund för våldsanvändning och narkotikabruk leder till att många människor dör i överdoser (6 200 personer i EU 2021). Omfattningen, specialiseringen, den globala räckvidden, de våldsamma konsekvenserna av den organiserad brottslighet kräver enligt kommissionen kraftfulla och hållbara åtgärder på EU-nivå och global nivå.

Färdplanen innehåller 17 åtgärder som under 2024–2025 ska genomföras i nära samarbete med medlemsstater, EU:s institutioner och myndigheter, tillsammans med internationella samarbetspartner. Åtgärderna finns inom fyra prioriterade områden:

1. Stärka motståndskraften i logistiknaven

Motståndskraften i logistiknaven (t.ex. hamnar) i och utanför EU behöver stärkas eftersom naven missbrukas för kriminell verksamhet. Det behövs en gemensam EU-ansats eftersom kriminella nätverk tenderar att kontinuerligt anpassa smugglingsvägarna till logistiknav och hamnar med lägre säkerhet.

- *Åtgärd 1. Mobilisera tullarbetet mot narkotikasmuggling:* Initiativ för att stärka samarbetet mellan tullmyndigheter, identifiera säkerhetsbrister, utveckla effektiva riskanalyser och tullkontroller riktade mot smuggling av illegal narkotika och narkotikaprekursorer.
- *Åtgärd 2. Stärka brottsbekämpande verksamhet i hamnarna:* Fortsatt stöd till samordnade insatser inom EMPACT för att utreda nätverken som för in narkotikan men även för att möta hot från infiltration i hamnföretag och korruption. Nätverken för tull- och forensiska laboratorier ska fortsätta att utvecklas.
- *Åtgärd 3. Privat-offentligt partnerskap angående narkotikasmuggling och kriminell infiltration:* Samla aktörer såsom hamnmyndigheter, rederier, lokala myndigheter, tull- och brottsbekämpande myndigheter i ett partnerskap för att främja utbyte av exempelvis arbetsmetoder och stärka säkerhetsarbetet.

2. Upplösa kriminella nätverk, störa affärsmodeller och beslagta brottsvinster

Brottsutredningar försvåras av de kriminella nätverkens komplexa sammansättning och förmåga att anpassa sig till nya omständigheter och att använda ny teknik, bl.a. för att dölja tillgångar. Underrättelser, rätt verktyg för polis och åklagare, effektiva och samordnade insatser samt ett robust regelverk krävs för att kunna upplösa kriminella nätverk.

- *Åtgärd 4. Kartlägga de kriminella nätverken som utgör de största hoten:* I syfte att förbättra hotbildsarbetet och bistå brottsbekämpande myndigheters arbete, ska Europol kartlägga de kriminella nätverken som utgör de största hoten. Fokus flyttas därmed från enskilda gärningsmän och enskilda brott.
- *Åtgärd 5. Nätverk för specialiståklagare och -domare för att störa kriminella nätverk:* Informationsutbyte och samarbetet mellan rättsliga myndigheter i komplexa gränsöverskridande utredningar behöver stärkas. Ett specialistnätverk av åklagare och domare föreslås därför etableras med stöd av Eurojust.
- *Åtgärd 6. Underlätta finansiella utredningar:* Finansiella utredningar och informationsutbytet mellan banker och myndigheter behöver förbättras och samarbetsformer, gemensamma verktyg behöver användas och utvecklas.
- *Åtgärd 7. Underlätta digitala utredningar:* Tillgång till digital information är en förutsättning i de flesta brottsutredningar. En högnivågrupp är tillsatt för att se över hur brottsbekämpande myndigheter kan få bättre tillgång till digital information. Samarbete pågår också med företag hur illegal narkotikaförsäljning kan minska på internet och i sociala medier.

- *Åtgärd 8. Medlemsstaterna uppmanas använda SIS-systemets möjligheter:* Medlemsstaterna uppmanas att till fullo använda Schengens informationssystem för att bekämpa organiserad brottslighet. Kommissionen ska utvärdera om systemet kan förbättras ytterligare
- *Åtgärd 9. Ett robustare legalt ramverk mot organiserad brottslighet:* I februari publicerades en studie avseende rådets rambeslut 2008/841/RIF om kampen mot organiserad brottslighet. Kommissionen kommer att inleda ett samarbete för att ta itu med de brister som identifierades i studien. Rådets rambeslut 2004/757/RIF om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel kommer att utvärderas under 2024.

3. Brottsförebyggande åtgärder

Brottsförebyggande åtgärder bedöms vara en väsentlig del i den långsiktiga bekämpningen av organiserad brottslighet. Ett multidisciplinärt och myndighetsövergripande arbetssätt behövs tillsammans med lokala myndigheter och civilsamhället. Evidensbaserade verktyg behövs för att förebygga brott.

- *Åtgärd 10. Administrativa åtgärder för att hindra organiserad brottslighets verksamhet:* Mer än 80 procent av de kriminella nätverken inom EU använder legala företagsstrukturer i sina brottsliga verksamheter. En vägledning ska tas fram 2024 för att stödja medlemsstaterna i att använda administrativa verktyg.
- *Åtgärd 11. Bekämpa spridning av designade prekursorer:* Kommissionen ska utveckla klassificeringen av designade prekursorer, då dessa används av kriminella i narkotikaframställning. En översyn kan komma att göras av EU:s regelverk som berör prekursorer.
- *Åtgärd 12. Hindra kriminella nätverk att rekrytera barn och unga:* Kommissionen ska underlätta utbyte av kunskap och erfarenheter om brottsförebyggande, bl.a. i samband med en högnivåkonferens 2024.
- *Åtgärd 13. Öka säkerhet och folkhälsan i områden påverkade av narkotikaförsäljning och narkotikarelaterade brott:* Kommissionen ska underlätta utbyte av kunskap och erfarenheter om riktade insatser från brottsbekämpande myndigheter, lokala och sociala myndigheter och civilsamhället, bl.a. vid en högnivåkonferens 2024.

4. Internationellt samarbete

Kriminella nätverks globala räckvidd och deras sammanlänkning gör det mer angeläget för EU att samarbeta med länder och regioner utanför unionen, för att hitta övergripande lösningar i kampen mot narkotikahandeln. Både förebyggande och brottskampande insatser är viktiga.

- *Åtgärd 14. Stärkt stöd till operativa insatser i Västafrika:* Guineabukten har blivit en centralpunkt i en av de största narkotikasmugglingsrutterna

mellan Sydamerika och Europa. Smugglingen ska bekämpas bl.a. genom ökat informationsutbyte, nationell maritim närvaro, gemensamma aktioner och stöd till kapacitetsutbyggnad för de västafrikanska länderna.

- *Åtgärd 15. Stärka samarbetet mellan EU och Latinamerika och Karibien mot organiserad brottslighet:* Kommissionen förhandlar om avtal om utbyte av personuppgifter med Europol med Bolivia, Brasilien, Ecuador, Mexiko och Peru. Kommissionen förhandlar också avtal om rättsligt samarbete mellan Eurojust och Argentina, Brasilien och Colombia. Kommissionen ska också se över hur den kan stödja lokala utredningsteam i länder utanför EU men även stärka säkerheten i hamnen i Guayaquil i Ecuador.
- *Åtgärd 16. Allianser för att möta hotet från syntetisk narkotika:* Syntetisk narkotika är ett hot mot hälsa och säkerhet, och alltmer produceras inom unionen. EU har gått med i den av USA initierade globala koalitionen mot syntetisk narkotika. Möten ska hållas med Kina för att diskutera behovet av ökat samarbete mot illegal produktion och handel av narkotika och prekursorer.
- *Åtgärd 17. Stärka brottsbekämpningen och det rättsliga samarbetet med icke samarbetsvilliga jurisdiktioner:* För att undkomma utredning och åtal flyr kriminella till länder som inte samarbetar internationellt angående bl.a. utlämning för brott. Man investerar även brottsvinster i länder där ursprungskontrollerna kring finansieringen är bristfällig. Både det operativa och rättsliga samarbetet behöver därför stärkas med dessa länder. Kommissionen ska bl.a. se över möjligheten för EU att sluta utlämningsavtal med länder utanför unionen.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet utgör inte bindande lagstiftning.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet har inga budgetära följder.

Kommissionen har inte presenterat någon jämförbarhetsanalys av planen.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Den organiserade brottsligheten är ett av de allvarligaste säkerhetshoten som Europa står inför idag. Det är oomstritt att illegal narkotikahandel är en viktigt ekonomisk drivkraft bakom brottsligheten. Kraftfulla och hållbara åtgärder är nödvändiga på såväl EU-nivå som global nivå. Regeringen anser

att kommissionens meddelande om EU:s färdplan mot narkotikahandel och organiserad brottslighet lyfter fram viktiga områden och åtgärder. Att strategin tar ett brett angreppssätt på problematiken är viktigt. Det är särskilt angeläget att strategin bl.a. lyfter fram behovet av informationsutbyte, brottsförebyggande åtgärder för att hindra nyrekrytering av barn och unga, underlättande av digitala och finansiella utredningar samt stärkt samarbete med länder utanför unionen. Regeringen vill, liksom EU, samtidigt understryka vikten av insatser för att minska efterfrågan av narkotika, genom prevention, vård och behandling, då det inte går att få bort illegal handel om inte efterfrågan av substanserna minskar. Vid utformningen av kommande åtgärder bör hög träffsäkerhet eftersträvas och administrativa kostnader minimeras. Åtgärderna bör också bidra till ett mervärde och komplettera åtgärder på nationell nivå.

De konkreta lagförslag som följer av meddelandet kommer att behöva granskas avseende sina budgetära konsekvenser och utgiftsdrivande åtgärder ska finansieras genom omprioriteringar inom befintliga ekonomiska ramar och program.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaterna har haft inledande diskussioner då meddelandet välkomnats på ett övergripande plan.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Inte aktuellt i nuläget då meddelandet inte har sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Kommissionens meddelande väntas bl.a. diskuteras i den ständiga kommittén för operativt samarbete i frågor som rör den inre säkerheten (COSI) och den övergripande arbetsgruppen för narkotikafrågor (HNG).

4.2 Fackuttryck/termer

Designad prekursor En designad prekursor är nära kemisk släkting till en förtecknad narkotikapreursor och framställs i syfte att kringgå myndigheternas kontroller.

EMPACT EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats) är en process för EU:s medlemsländer att gemensamt arbeta mot allvarlig organiserad brottslighet.

EU:s regelverk som berör prekursorer Rådets förordning (EG) nr 111/2005 av den 22 december 2004 om regler för övervakning av handeln med narkotikapreursorer mellan gemenskapen och tredjeländer, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 273/2004 av den 11 februari 2004 om narkotikapreursorer samt delegerade förordningar och genomförandeförordningar till dessa.

Prekursorer (Narkotika)prekursorer är ämnen som kan användas vid tillverkning av narkotika.

SIS-systemet Schengens informationssystem (SIS) är ett system som Schengenländerna använder för att utbyta information inom ramen för polissamarbete, straffrättsligt samarbete och immigrationskontroll.